

28.10.2023

Kansantautina väkivalta

Väkivalta ja siihen liittyvät aivovammat aiheuttavat merkittäviä terveysongelmia ja yhteiskunnallisia kustannuksia niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Vuonna 2021 kuusi prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli kokenut fyysistä väkivaltaa. 15–24-vuotiaista jopa 7,5 % oli saanut fyysisen vamman väkivallan seurauksena.

Aivovammaliiton liittokokousedustajat vaativat lisää toimia erityisesti nuorten hyvinvoinnin tukemiseen ja väkivallan vastaiseen työhön. Sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveysalaan kohdistuvat leikkaukset kurjistavat tilannetta entisestään ja vähentävät resursseja ennaltaehkäisevältä työltä.

Etenkin päähän kohdistunut väkivalta ja pahoinpitelyt ovat merkittävä riski aivovammojen synnylle. Kansainvälisten ja kansallisten tutkimusten mukaan 5–11 % aivovammoista syntyy väkivallan seurauksena. Väkivalta on näin ollen kolmanneksi suurin syy tapaturmaiselle aivovammalle. Alle 25-vuotiaiden ikäryhmässä väkivalta on syynä 6 %:iin aivovammoista, kun taas 25–49-vuotiaiden ikäryhmässä jopa 17,3 % aivovammoista oli väkivallan aiheuttamia.

Väkivallan uhrit ovat useimmiten nuoria. Miehiin kohdistuu naisia useammin väkivallalla uhkailua, kun taas naisiin miehiä enemmän fyysistä väkivaltaa. Miehiä uhkaillaan ja pahoinpidellään yleisimmin julkisilla paikoilla, kun taas naisiin kohdistuu väkivaltaa tai sen uhkaa työpaikoilla, yksityisasunnossa tai kotona. Yleisin aivovammaan johtanut väkivallan muoto on lyönti kädellä (31,1 %), toiseksi yleisin potku (30,6 %) ja kolmanneksi yleisin lyönti lyömäaseella (11,7 %). Yleisimmin uhkailun tai väkivallan tekijä on tuntematon henkilö tai puolittu. Naisista 36,5 % ja miehistä 19,1 % olivat pelänneet vähintään kerran vuoden aikana joutuvansa kodin ulkopuolella illalla väkivallan uhriksi.

Lähisuhdeväkivallan uhri useimmiten nainen

Valtioneuvoston kanslian vuonna 2022 julkaiseman tutkimuksen mukaan 44 % 16–74-vuotiaista suomalaisista oli kokenut parisuhdeväkivaltaa ja 65 % lapsuusajan lähisuhdeväkivaltaa.

28.10.2023

Naisista 48 % ja miehistä 39 % oli kokenut parisuhdeväkivaltaa jossain vaiheessa elämänsä aikana. Lähisuhdeväkivalta koskettaa myös lapsia, ja Suomessa lähisuhdeväkivallan uhreista 27 % onkin alaikäisiä. Naisiin kohdistuvan fyysisen parisuhdeväkivallan on arvioitu aiheuttavan 150 miljoonan euron vuosittaiset terveydenhuollon lisäkustannukset. Todellisuudessa kustannukset ovat luultavasti tätäkin korkeammat, sillä lähisuhdeväkivaltaa kokevista vain pieni osa hakee apua. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvään hoitoon hakeutumisen vähyyden vuoksi myös aivovammadiagnoosi jää usein saamatta.

Lähisuhdeväkivallan seurauksena vakavan aivovamman saa 27 % naisista ja 5 % miehistä. Kansainvälisissä tutkimuksissa joko fyysistä tai seksuaalista parisuhdeväkivaltaa kokee noin joka kolmas yli 15-vuotias nainen, joista jopa 75 % on saanut ainakin yhden aivovamman ja lähes puolet useita aivovammoja.

Lähisuhdeväkivallan aiheuttamia aivovammoja ja niiden seurauksia selvittäneen tutkimuksen mukaan 75 % lähisuhdeväkivallan uhreista oli naisia. Vaikka aivovammoja esiintyi lähisuhdeväkivallan seurauksena vähemmän muihin väkivallantekoihin verrattuna, oli lähisuhdeväkivallan seurauksena syntyneet aivovammat asteeltaan vakavampia ja niihin liittyi usein hoitoon pääsyn viivästymistä, suurempaa sairaalakuolleisuutta, työkyvyn menetystä, pysyvää vammautumista ja yleistä terveydentilan heikentymistä enemmän kuin muiden väkivaltatyypin aiheuttamissa aivovammoissa.

Lapset ja nuoret väkivallan uhreina

Väkivalta ja sen aiheuttamat aivovammat koskettavat myös lapsia ja nuoria. Aivovammat ovatkin yksi merkittävistä lasten ja nuorten kuolemiin johtavista syistä korkean elintason maissa. Väkivallan aiheuttamia aivovammoja esiintyy etenkin pojilla. Alle 10-vuotiailla pojilla esiintyy aivovammoja 1,4 kertaa tyttöjä enemmän. Vastaava luku yli 10-vuotiailla on 2,2 kertaa suurempi samanikäisiin tyttöihin verrattuna.

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan 3.–5.-luokkalaisista tytöistä 11 %, ja pojista 15 % ja 8.–9.-luokkalaisista tytöistä 15 % ja pojista 9 % oli kokenut fyysistä väkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Vuonna 2020 neljä prosenttia yhdeksäsluokkalaisista nuorista oli viimeisen 12 kuukauden aikana pahoinpidellyt toisen henkilön, ja 10 % nuorista oli ollut viimeisen vuoden aikana pahoinpitelyn kohteena. Pahoinpitelyistä 15 %:n seurauksena uhrille aiheutui lääkäriin- tai sairaalahoitoa vaativia vammoja. Myös tänä vuonna tammi–kesäkuun aikana poliisille ilmoitettujen

28.10.2023

nuorten, alle 21-vuotiaiden, tekemien pahoinpitelyiden määrä on kasvanut viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna 26 %. Väkivalta ja itsetuhoisuus aiheuttavatkin 15 % yli 16-vuotiaiden kuolemaan johtavista aivovammoista.

Nuorten pahoinvointi heijastuu monelle eri elämänalueelle, ja erityisesti väkivallan seurauksena tulleiden aivovammojen määrää voidaan vähentää, kun tehdään väkivaltaa ehkäisevää työtä.

Lisätietoja:

Toiminnanjohtaja Päivi Puhakka

paivi.puhakka@aivovammaliitto.fi, puh. 050 536 6390

Kannanottoa muokattu 2.11.2023 klo 12.03: poistettu ”Alle 10-vuotiailla pojilla esiintyy väkivallan aiheuttamia...” -lauseesta sanat ”väkivallan aiheuttamia”.

Aivovamma ex-miesystävän pahoinpitelyn seurauksena

Mari on yksi niistä 44 prosentista, jotka ovat kokeneet parisuhdeväkivaltaa. Mari on myös yksi niistä 27 prosentista, jotka ovat saaneet väkivallan seurauksena vakavan aivovamman. Yleisimmin väkivallan aiheuttama aivovamma tulee lyönnin ja toiseksi yleisimmin potkun seurauksena. Kun Maria pahoinpideltiin, häntä sekä lyötiin että potkittiin.

Oli aivan tavallinen huhtikuinen päivä kahdeksan vuotta sitten. Mari oli vierailulla ex-poikaystävänsä luona.

– Syystä tai toisesta, ilman mitään ennakkovaroitusta, hän yhtäkkiä suuttui minulle ja hyökkäsi kimppuuni. Olen lukenut jälkikäteen oikeuden papereista, että hän löi ja potki, istui päälläni ja rinnuksistani pitäen hakkasi päätäni lattiaan. Viimeinen muistikuvani on ajatukseni siitä, että pääni ei tule kestäämään tätä. Sitten meni taju, kertoo Mari siitä hetkestä, kun hänen elämänsä muuttui.

Onneksi ex ymmärsi, että verta vuotava ja tajuton entinen tyttöystävä tarvitsee apua ja tilasi ambulanssin. Mari vietiin nopeasti sairaalaan, jonne hälytettiin pikaisesti päivystävä neurokirurgi. Oli tehtävä hätäleikkaus. Silmien mustuaiset olivat laajentuneet, eikä Mari reagoinut. Pahoinpitelystä seurasi pitkä sairaalajakso.

– Ennen leikkaustani ei läheisilleni annettu toivoa. Minulla oli kovakalvon alainen verenvuoto, ja lisäksi takaraivoni oli murtunut

28.10.2023

kolmesta kohdasta. Paineen nousun vuoksi päästäni irrotettiin palanen siihen asti, että toivuin tarpeeksi.

Mari ei muista hetkeä, jolloin sai aivovammadiagnoosin. Yllätyksenä se ei kuitenkaan tullut, sillä kallosta irrotettu kämmenen kokoinen kappale kertoi korutonta kieltään siitä, että päähän on sattunut ja pahasti.

– Luunkappale oli kiinnitetty päkälooni 52 niitillä.

Mari tietää käyneensä todella lähellä kuolemaa. Hänen piti opetella uudelleen kävelemään, käymään kaupassa, hoitamaan raha-asioita ja nauttimaan läheistensä seurasta. Hän oli kuitenkin koko ajan onnellinen läheisistään. Pysyviksi oireiksi jäi heikko tasapaino, 45 prosentin puutos näkökenttään, makuaistin osittainen ja hajuaistin menetys, kuulonalenema ja tinnitus.

Hän kuvailee olleensa ensimmäisen vuoden kuin lobotomian läpikäynyt: rauhallinen, osin välinpitämätön – kuin shokin jälkeen. Hän ei tuntenut edes vihaa pahoinpitelijäänsä kohtaan. Kun kyynel tipahti ensimmäisen kerran silmäkulmasta reilun vuoden kuluttua pahoinpitelystä, tunsu hän syvää iloa: tunteet olivat palanneet! Ensimmäisen tunnekuohun aiheutti kaunis musiikkikappale, toisen Titanic-elokuvan loppukohtaus.

Asian arkaluontoisuuden vuoksi Mari esiintyy jutussa vain etunimellään. Toimittajat voivat pyytää Marin yhteystietoja Aivovammaliiton viestinnästä, mutta on valmis esiintymään lehtijutuissakin vain etunimellään.

Lisätietoja ja haastattelupyynnöt:

Viestintävastaava, päätoimittaja Pia Kilpeläinen
pia.kilpelainen@aivovammaliitto.fi, puh. 050 306 7916